Opetusalan Ammattijärjestö puh. 020 748 9600
Undervisningssektorns faksi (09) 145 821
Fackorganisation www.oaj.fi
PL 20, Rautatieläisenkatu 6 oaj@oaj.fi
00521 Helsinki

LAUSUNTO

6.4.2010

Opetusministeriölle

Asia: Opetusministeriön työryhmän raportti Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta innovaatiojärjestelmissä (2010:8)

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ:N NÄKEMYKSIÄ AMMATTIKORKEAKOULUJEN TUTKIMUS-, KEHITTÄMIS- JA INNOVAATIOTOIMINNASTA

Yleistä

OAJ:n esittämiä näkemyksiä on otettu kiitettävästi huomioon työryhmän raportissa ja toimenpide-esityksissä. Toimenpide-ehdotukset ovat pääsääntöisesti oikeansuuntaisia ja kannatettavia.

OAJ haluaa painottaa vielä lausunnossaan näkemystään siitä, että ammattikorkeakoulujen kehittämis- ja innovaatiotoiminta perustuu asiantuntevaan henkilöstöön, hyvään yhteistyöhön työelämän ja alueen muiden toimijoiden kanssa ja korkeatasoiseen opetukseen.

Ammattikorkeakoulussa tapahtuvan t&k&i -toiminnan osalta on hyvä käytäntö, että kehittämishankkeesta tai projektista sovitaan yrityksen ja ammattikorkeakoulun välillä ja opettaja on alusta lähtien mukana sopimassa asioista ja siirtämässä niitä osaksi opetusta. TKI-toimintaa tapahtuu parhaimmillaan integroituna opetukseen: opinnäytetyössä, työharjoittelussa, opintojaksoissa ja projektioppimisessa esimerkiksi living lab-tyyppisesti. Opettaja toimii mukana vastuullisena henkilönä yrittäjämäisellä otteella.

TKI-toiminnan lähtökohtana tulee olla ammattikorkeakoulutuksen kehittäminen ja vahva suuntautuminen ammatilliseen käytäntöön ja aluekehitykseen. Ammattikorkeakouluja ei tule nähdä elinkeinoelämän alihankintalaitoksina. Ammattikorkeakouluilla itsellään tulee olla mahdollisuus valita t&k&i-toiminnan työelämäkumppanuuden ja yhteistyön keinot ja muodot.

Ammattikorkeakoulujen vahvuutena ja perustana TKI-työlle on ongelmaratkaisuun suuntautunut kehittämistoiminta, hyvä aikuiskoulutus ja yritysyhteistyö.

Rahoitus

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan määrärahoitus on otettu kriittiseen tarkasteluun. Tutkimus- ja kehitystoiminta kuuluu ammattikorkeakoulujen lakisääteiseen velvoitteeseen. Raportissa otetaan kantaa siihen, että TKI-toiminnan perusrahoitusta tarvitaan pitkän aikajänteen infrastruktuurin kehittämiseen. Perusrahoitus turvaa ammattikorkeakouluille osaavan henkilöstön, kilpailukykyisen välineistön ja asianmukaiset tilat. OAJ pitää keskeisenä, että opetus ja siihen integroitu kehittämistoiminta (TKI) on perusrahoituksen piirissä. OAJ tukee näkemystä, että opetusministeriö selvittää valtionosuusrahoituksen kehittämisvaihtoehtoja.

TK-alue on vahvasti kilpailtu toimintaympäristö ja rahoitusmuodot ovat perinteisesti suuntautuneet yliopistoille (Suomen Akatemia ja Tekes). Kuten raportissa esitetään, tulee rahoituslähteet nähdä jatkossa myös ammattikorkeakoulujen mahdollisuutena.

Toiminnan kehittäminen

Ammattikorkeakoulujen rooli kysyntä-, käyttäjä- ja tarvelähtöisenä toimijana on kannatettavaa. Ammattikorkeakoulut tulee nähdä korkealaatuisen opetuksen ja TKI-toiminnan palveluverkostoina, jotka omalla toiminnallaan vaikuttavat yhteiskunnan sekä työelämän muutoksiin.

Yhteistyön vahvistaminen korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden tahojen välillä on kannatettavaa ja kestävän kasvun näkökulmasta välttämätöntä. Yhteistyön tulee edistää korkeakoulujen duaalimallin mukaista profiloitumista ja selkeyttää työnjakoa TKI-toiminnan piirissä.

OAJ yhtyy työryhmän näkemykseen, että yhteistyötä on lisättävä systemaattisesti eri ministeriöiden välillä. Ammattikorkeakoulujen ja alueen eri toimijoiden on osallistuttava entistä aktiivisemmin ja yhdessä alueen toiminnan päämäärien laadintaan ja toteuttamiseen. TKI-toiminnan ja sen kehittämisen parasta asiantuntijajoukkoa ovat tämän toiminnan parissa työskentelevä opetushenkilöstö ja yhteistyökumppanit.

Toiminnan laatu

Raportissa esitetään, että laadukas ja pitkäjänteinen TKI-toimita edellyttää riittävää yksikkökokoa. OAJ:n näkemys on, että esitys on oikeansuuntainen. Riittävä yksikkökoko tulee tarkoittaa myös verkostoitumalla saavutettua yksikkökokoa.

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan laadun ja vaikuttavuuden arviointi ja mittaaminen perinteisillä tieteellisillä kriteereillä eivät anna oikeaa kuvaa toiminnasta. Toimintaa mittaavia tunnuslukuja, kuten esitetään, on tarkasteltava ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan kautta. Toiminnan tunnuslukuina tulee olla myös esimerkiksi kulttuurialalla opettajien tekemeät taideteot, ei pelkästään julkaisut opettajaa kohti. Yksilötasolla pitää palkita ja arvostaa myös muuta kuin tieteellisin kriteerein arvioitua TKI-toimintaa (julkaisut). Myös PK-yritysten kanssa toteutettavat pienimuotoiset ei hankkeistetut kehittämistehtävät tulee nähdä osana

ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaa. Tunnuslukujen kehittäminen on tehtävä eri toimijoita kuunnellen, kolmikantaperiaatteella, ei pelkästään ammattikorkeakoulu ja opetusministeriö työnä.

Myös TKI - toiminnan kannustimia on kehitettävä osana laadullista arviointia. Tällä hetkellä ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnassa toimivan henkilöstön osalta puuttuvat kannustimet ja palkkiot.

Immateriaaliset oikeudet ja sopimukset

Työelämän kanssa tehtävä kehittämistyö on yhä merkityksellisempää ja se saa uusia toimintamuotoja. Raportissa ei oltu otettu kantaa tekijönoikeuskysymyksiin. Kehittämistoiminta on vuosien saatossa laajentunut ja tulee entisestään laajenemaan että kaupallistumaan. Ammattikorkeakoulujen on jatkossa kiinnitettävä huomio yhä enemmän yhteistyösopimuksien sisältöön muun muassa tekijänoikeudellisissa asioissa. OAJ katsoo, että immateriaalisiin oikeuksiin ja sopimuksiin sisältyvät tekijät liittyvät olennaisesti TKI-toimintaan ja näin ollen sopimusperusta on rakennettava hyvin.

Henkilöstö

Kuten raportissa todetaan tutkimushenkilöstöä ei tule erottaa opetushenkilöstöstä, vaan tutkimus- ja kehittämistyötä tekevät lehtorit ja yliopettajat osana opetustyötä. Opettajan vahvuutena on pedagoginen perehtyneisyys ja näin ollen toiminnassa saavutettujen tietojen ja taitojen siirtyminen opiskelijalle on suoraa.

Työryhmän esitys, että yliopistot poistavat esteitä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden pääsylle tohtorikoulutukseen, on kannatettava. Tämä mahdollistaa ammatillisen korkeakoulutuksen käyneille opettajille hankkia lisävalmiuksia toteuttaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Esitys myös monipuolistaa mahdollisuuksia kouluttautua ja pätevöityä opettajaksi, ei vain ammattikorkeakouluihin, vaan koko ammatilliselle sektorille.

Opettajan mukana oleminen TKI-toiminnassa ja toiminnan kehittämisessä ajantasaistaa tietoja ja taitoja, mahdollistaa työkiertoon osallistumisen ja toimii osana opettajan täydennyskoulutusta. Tällä on suoravaikutus koulutuksen laatuun ja työelämäläheisyyteen ja -lähtöisyyteen.

Olli Luukkainen
koulutusasiain päällikkö

Hannele Louhelainen
erityisasiantuntija